

ՋՐՈՒՅՑՆԵՐ
ԽԱՐՈՒՅԿԻ ՇՈՒՐՋԸ

ԿՐԹՈՒԹՅԱՆ ԻՐԱՎՈՒՆՔԸ

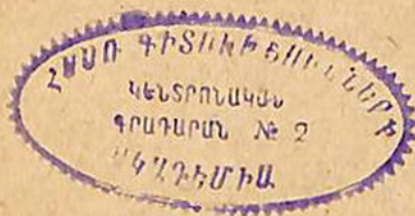
ՊԵՏՏՐԱՏ

37 (47)

4-

ԿՐԹՈՒԹՅԱՆ ԻՐԱՎՈՒՆՔԸ

Թարգմ.
Ս. ՈՔՏԱՆՅԱՆ

ՊԵՏՏՐԱՏ

ՀԼԿՑԵՄ ԿԿ ԿԻՑ ՄԱՆԿԱՊԱՏԱՆԵԿԱԿԱՆ ԳՐԱԿԱՆՈՒԹՅԱՆ ԲԱԺԻՆ
ՅԵՐԵՎԱՆ 1938

ԿՐԹՈՒԹՅԱՆ ԻՐԱՎՈՒՆՔԸ

ԽՍՀՄ բաղադրացիներն ունեն
կրթության իրավունք

ԽՍՀՄ Սահմանադրություն, հոդված 121

Յերբ խաղանական բանվորին կամ գյուղացուն պատմում են մեր Ստալինյան Սահմանադրության մասին, նրանք բացականչում են՝ «Ինչպէս: Միթե բոլորը կարող են սովորել, բանվորների լերեխաները, գյուղացիների զավակները — բոլորը կարող են կրթութուն ստանալ»:

Իսպանիայում ազգաբնակչության մեծամասնութունն անգրագետ է: Կապիտալիստական լերկերներում ավելի ու ավելի լե քչանում սովորողների թիվը: Ինչ ոգուտ համալսարանն ավարտելուց, լերբ միևնույն է, գործ չախտի ճարվի: Փակվում են դպրոցները: Յերեխաները սովաժան են լինում իրենց գործազուրկ ծնողների հետ միասին: Ինչո՞վ գնալ դպրոց, վոչ տաք նախաճաշ կա, վոչ հագուստ, վոչ վոտնաման:

Մեր լերկրում աշխատավորութեանը տրված են կրթութեան ստանալու, սովորելու և՛ իրավունք, և՛ լայն հնարավորութեաններ: ԽՍՀՄ-ում ապրող բոլոր լերեխաները՝ սկսած 8 տարեկանից, դպրոց են աճախում: Մեր բարձրագույն դպրոցներում, տեխնիկումներում կրթութեանը ձրի լե: Խորհրդային ինտելիգենցիայի՝ ուսուցչութեան, ճարտարապետների, գյուղատնտեսների և այլն 80⁰/₀-ը բանվորների ու աշխատավոր գյուղացիութեան ծոցից են դուրս լեկել: Մեր լերկիրն ամբողջովին սովորում ե: Հաշված ե, վոր ԽՍՀՄ-ում յուրաքանչյուր լերեք հոգուց մեկը սովորում ե դպրոցում, բուհերում, դասընթացներում կամ հեռակալում ե: Մարդկութեան պատմութեան մեջ և վոչ մի ժողովուրդ չի ունեցել նման հնարավորութեաններ: Նայեցեք անցյալին: Ինչպիսի՞ դժվարութեամբ, ինչպիսի՞ տանջանքով ու զոհողութեաններով դիտութեաններ ելին ձեռք բերում անցյալի մեծագույն մարդիկ:

XVI դարում, մի աջնալիսի դպրոցում, վորտեղ իշխում եր կրօնավորի կամայականութեանը, վոր տեղ սովորողին ծեծում ելին ճիպոտով, հախուլում, սովորել ե Գալիլեո Գալիլեյը — մեծագույն ֆիզիկոսն ու աստղաբաշխը: Դպրոցում Գալիլեյին

սովորեցնում էլին, Վոր արեղերբի կենտրոնում անշարժ կանգնած է Յերկիրը, Վորի շուրջը պտտվում են արեգակն ու աստղերը: Այդպես սովորեցնում էլին նրան ու այդպես էլ նա պետք է սովորեցներ ուրիշներին: Այդպես էր հրամայում ամենազոր լեկեղեցին: Բայց Գալիլեյը համարձակվեց դնալ այլ ճանապարհով: Կոպերնիկոսինման նա ապացուցեց, Վոր Յերկրի անշարժության մասին լեզած դադափարը ճիշտ չէ: Յերկիրն է, Վոր պտտվում է արեգակի շուրջը: Դա գլխավոր ճշմարտությունն է, սակայն նա հակասում էր սուրբ գրքին, ու լեկեղեցին սկսեց կատաղի պալքար հավատափոխի դեմ: Յոթնամյա հիվանդ ծերունուն ինկվիզիցիան կանչեց դատելու: Նրան բռնությամբ ծնկի չոքեցրին ու ստիպեցին ասել՝ «չես հավատում եմ ու միշտ պիտի հավատամ նրան, ինչ համարում եք ճշմարտությունն է ինչ Վոր ուսուցանում է լեկեղեցին»:

Գալիլեյի համախոհը՝ Զորդանո Բրունոն կյանքով հասուցեց իր գլխավոր համոզմունքների համար: «Գլխառատ» լեկեղեցին արգելեց արյուն թափել, նրան դատապարտեցին մահապատժի «առանց արյուն թափելու» — այսինքն այրելու: Յեվ Զորդանո Բրունոյին կենդանի այրեցին խաբուլի վրա:

— Իսկ ինչո՞ւ համար են կետերը, — հարցրեց աշակերտը յուր ուսուցչին:

— Նրա համար, վոր քարոզիչներն այդպես են կարգում սուրբ գիրքը. հենց կետ ե թե չե՞ նրանք կանգնում են:

— Իսկ ինչո՞ւ կանգ առնել, լերբ կետ ե:

— Նրա համար, վորպեսզի շունչ քաշել. միանգամից շատ չի կարելի կարգալ:

— Ապա ինչո՞ւ մի դեպքում 3 բառից, մյուս դեպքում քսան բառից հետո լե դրված կեռը. լավ չէր լինի համասար բաշխելն կետերը բառերի մեջ:

Վերջին հարցին ուսուցիչը պատասխանել չկարողացավ, նեղացավ աշակերտից, փախո՞ւ վերցրեց ձեռքն ամբողջ ուժով խփելով, յուրաքանչյուր հարվածից հետո կրկնում եր՝ «սա քեզ մեկ կետ, սա քեզ լերկու կետ, սա քեզ լերեք կետ»...

Ուսուցիչը ճորտատեք ազնվական Վոլկենշտեյնի դռնապանն եր, իսկ աշակերտը նույն ազնվականի ճորտի վորդի Միշա Շչեպկինը: Այդպես սկսեց սովորել հայտնի ուսս դերասանը: Շչեպկինը դպրոց ընդունվեց բախտավոր դիպվածով: Գրագետ ճորտը — դա հազվագեպ լերկուլթ եր: Ոճորտ գյուղացու զավակին ընդունել գիմնազիա — դա անպատվաբեր բան եր:

Իսկ ինչպես եր Շչեպկինը սովորում դարոցում: Դասագիրքը պետք է սերտելին անգիր, բառ առ բառ: Դարոցը սովորեցնում եր ստել, լերեսպաշտութուն անել: Շչեպկինը պատմում ե, թե ինչպես տարեվերջի քննութուններից առաջ ուսուցիչը զգուշացնում եր իրենց՝ «որինակ դնւ, բթամիտ, չես կարող պատասխանել իմ տված հարցին, պատասխանիր մի ալ գիտութունից մի ալ սովորած բան, մի խոսքով ինչ վոր գիտես. թող ներկա լեղողները կարծեն, վոր վոչ թե չգիտես, ալ լավ չլսեցիր»:

Ուսուցչի գլխավոր պարտականութուններից մեկը — ծեծելն եր: Այն ժամանակ գործում եր մի գիրք, վորը գրել եր XVI դարում ավագ տերտեր Սիլվեստրը և վորը ձեռնարկ եր ուսուցիչների համար: Գիրքը տալիս եր այսպիսի խորհուրդներ՝ «պատժիր լերեսպաշին մանուկ հասակում և կուրախանաս նրանով, լերբ նա տղամարդ կդառնա», «փոքր հասակում նրան իրավունքներ մի տուր և ջարդիր նրա կողերը», «մի խղճա լերեսպաշիդ, լերկաթով ել ծեծես, նա չի մեռնի, բայց հետո առողջ կլինի»:

*
* *

Մոտ 400 տարի լեր հարկավոր, վորպեսզի Լեռնարդո-Դաւիթնչու հոյակապ պատկերը կանգներ

մարդկության առաջ իր ամբողջ մեծությամբ։ Միայն անցյալ դարում լույս տեսան նրա գործերը, որպիսիք, գիտական աշխատությունները։

Մենք հարգում ենք Լեոնարդո-Դա-Վինչու-վոչ միայն վորպես հանճարեղ նկարիչ-արվեստագետի, այլև վորպես մեծ աստղաբաշխի, ֆիզիկոսի, մեխանիկի, յերկրաբանի, հնաբանի, անատոմի, ֆիզիոլոգի, բուսաբանի։ Նա տվել է տանկի գաղափարը։ Նա սահմանեց ավիացիայի հիմնական սկզբունքները, տվեց թռչող մեքենայի առաջին ուրվագիծը։

Բայց այն ժամանակներում, լերբ ապրում էր Լեոնարդո-Դա-Վինչին (1452-1519), վտանգավոր էր նույնիսկ յերազել, վոր մարդ կարող է սուգվել ծովի հատակը կամ թռչել ոդում։ Այդպես մտածողին անմիջապես կմեղադրեչին վորպես հերետիկոսի կամ կախարդի։

Միթե Լոմոնոսովը — ուսումեծ գիտնականը կարողացավ հանգիստ կատարել իր գիտական աշխատանքը։ Վոչ. նրան ստորացրին, հալածեցին. նրան տալիս ելին աղքատիկ ոռճիկ, վերջում նրան դատեցին ու կաջացրին վճիռ՝ «մտրակով ծեծել ու աքսորել Սիբիր»։ Միայն պատահականությամբ փոխվեց վճիռը։ Մի քանի տարի շարունակ տանջ-

վերլով ու պարբարելով, Լոմոնոսովը կարողացավ
վերջապես XVІІІ դարում կաղծակերպել Ռուսաս-
տանի անդրանիկ քիմիական լաբորատորիան:

Հովհան Գուտենբերգից — տպագրության գլու-
տի այդ անմահ հեղինակից խլում են նրա գլուտը,
իսկ նա չունենալով միջոցներ կատարելագոր-
ծելու իր փայփայած գործը, ապրելու ուժ չունե-
նալով, մեռնում է ծայր աղքատության մեջ:

* * *

Կապիտալիստական յերկրներում, Փաշխա-
կան վայրէջնի կարգերում տեղ չկա ժողովրդա-
կան ստեղծագործության համար: Յեթե գիտնա-
կանը չի աշխատում պատերազմի համար, շահ չի
տալիս կապիտալիստին — ալդպիսին նրանց պետք
չէ: Յարական Ռուսաստանում Յիուկովսկին մե-
կուսացված էր ու արհամարհված: Միայն Հոկտեմ-
բերյան Սոցիալիստական Մեծ Հեղափոխությունը
հնարավորութուն տվեց նրան իրականացնելու
իր գաղափարները:

Շատ հաճախ կապիտալիստը գնում է այս կամ
այն գլուտը, ծածկում, վոչնչացնում հենց նրա
համար, վոր նա իրեն ձեռնտու չի: Այդ նույն
նպատակով լուցկու արքա Կրեդերը գնեց «մշտն-
ջենական լուցկին»:

Փաշխատական Գերմանիայում գիտնականները,
գրողները, վորոնք չեն ցանկանում քարոզել Փա-

շիզմին ձեռնառու գաղափարներ — ամեն տեղ հետապնդվում ու հալածվում են: Նրանց նե-
տում են բանաեղբ, քշում աքսորավաչք: Նշնըշ-
տեցնը, համաշխարհային անուն վաստակած աչդ
մեծ գիտնականը, ստիպված եր թողնել Գերմա-
նիան: Բարբարոս ֆաշիստները խարույկի վրա
հրապարակներում այրում են մարդկային մտքի
լավագույն գործերն ու արգասիքը — Մարքսի,
Ենգելսի, Լենինի, Ստալինի, Դարվինի, Գորկու,
Հաչեկի անմահ գրքերը: Ֆաշիստական Գերմա-
նիայում գիտնականին այսօր նույնքան ծանր է
ապրել, ինչքան ծանր եր միջնադարի մռայլ
ժամանակներում:

Անցյալում Հուսեյնին չհաջողվեց սովորել: Յերբ
Բագվի նավթաթորման գործարանների թուրք
բանվորներն ուզում էին պայքարով դպրոց նվա-
ճել իրենց լեքեխանների համար, գործարանատեր
կապիտալիստ Թադիկն ասում եր՝

— Դուք, մուսուլմաններ, ողի չեք խմում, չմտա-
ծելով, վոր դա վնասում է ինքնակալությանը:
Դրա համար ել կառավարութունը դպրոց բաց
անելու միջոցներ չի տալիս:

Բանվորները դպրոց ելին ուզում, իսկ նրանց
առաջարկում ելին գինետուն: Այժմ Հուսեյինը

գործարանի վորակչալ վարպետ եւ Նա սովորում
եւ. սովորում են նրա կինը, յերեխաները: Սովո-
րում են մայրենի, աղբբեջանական լեզվով:

Յարական Ռուսաստանում ազգային փոքրա-
մասնությունները պահվում ելին կուլտուրալից
մեծութիւն, ազգատութիւն մեծ: **Միւս է Աւգափախու-**
թյունը Բուրյաթ — Մոնղոլիայում նարյուրին ու
գրագետ եր ընկնում: Կալին մի քանի լեկեղե-
ցական ծխական դպրոցներ, վորտեղ սովորեց-
նում ելին ռուսաց լեզվով, իսկ այդ լեզուն
ժողովուրդը չգիտեր: Այժմ, յերբ ուսուցումը տար-
վում եւ մայրենի լեզվով, յերբ ստեղծվել եւ մատ-
չելի լատինական այբուբենը, ազգաբնակչության
յերեք քառորդից ավելին գրագետ են դարձել:
Իսկ ռուսաց լեզուն մեզ մոտ մեծ սիրով սովո-
րում են բոլոր ժողովուրդները:

Յարական Ռուսաստանում շատ ժողովուրդներ
կալին, վորոնք միայն խոսել գիտեցին. դիր չու-
նեցին. չունեցին նաև այբուբեն: Այժմ նրանք
ունեն իրենց գիրն ու գրականությունը: Խոր-
հրդալին մեծ Միության մեջ սովորում են 83
տարբեր լեզուներով: Ազգային չեղբայրական
հանրապետություններում ու մարզերում նրանք
ունեն իրենց բուհերը, տեխնիկումները, փար-
թամորեն ծաղկում եւ գրականությունը, թատ-
րոնն ու արվեստը:

Իհարկե նույն բանը չի արվում կապիտալիս-
տական յերկրների ազգային փոքրամասնու-
թյունների համար: Լեհաստանում հետապնդում
ու փակում են բելոռուսական, ուկրաինական
դպրոցները: Գերմանիայում փակվում են լեհա-
կան դպրոցները:

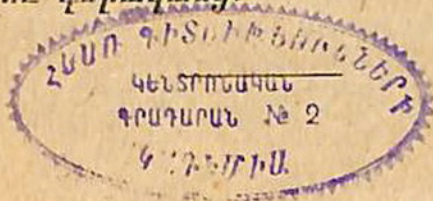
Միայն մեր իրավակարգում, միայն Ստալին-
յան մեծ Սահմանադրութունը յուրաքանչյուր
աշխատավորի առաջ բացում է անծայրածիր հե-
ռանկարներ աճելու, կատարելագործվելու հա-
մար: Գիտությունը մեզ մոտ՝ դաշտերում թե
գործարաններում, գյուղերում թե քաղաքներում
մեծարվում է ու հարգվում: Գիտությունն ողնում
է ժողովրդին պալքարելու հարուստ բերքի և
աշխատանքի բարձր արտադրողականության հա-
մար: Տասնյակ հազարավոր ստալսանովական-
ներ առաջ են մղում գիտական միտքը նոր,
ավելի բարդ խնդիրներ լուծելու համար: Գիտու-
թյան ու աշխատանքի միասնության հիմքի վրա
էլ ավելի ծաղկելու չե գիտական ստեղծագոր-
ծությունը:

Միայն Հոկտեմբերյան Մեծ Հեղափոխությու-
նից հետո ծավալվեց ժողովրդի ստեղծագործու-
թյունը: Դժվար է թվել այն բազմաթիվ մտածող-

ներին ու գյուտարարներին, վորոնց տաղանդը, շնորհալիությունը յերևան յեկալ, զարգացալ միայն խորհրդային իշխանության որոք: Ահա ձեզ արգելակների (տորմոզների) գյուտարար Մատրոսովն ու Կազանցեվը, համաշխարհային շախմատիստ կոմյերիտական Բոտվիննիկը, վերջերս մահացած գրող Ն. Ոստրովսկին, վորը հիվանդության ծանրագույն որերին զրեց աննման զրբեր, ահա գյուղատնտեսական գիտելիքների անվանի մարդիկ՝ Յիցինը և Լիսենկոն... Ահա Ստախանովը, Դեմչենկոն, Կրիվոնոսը, Գոլդշտեյներ, Ոյստրախը և ուրիշ շատ շատերը: Դեռ ինչքան-ինչքան շնորհալիներ կտա, կաճեցնի մեր անգուղական յերկիրը:

Յերբ դուք, ուսումնասիրելով Ստալինյան Սահմանադրությունը՝ կհասնեք 121-րդ հոդվածին, հիշեք այն հազարամյա դասակարգային պայքարը, վորը մղել է աշխատավոր մարդկությունը, մինչև վոր յերկրագնդի մեկ վեցերորդ մասում կարողացել է նվաճել կրթության իրավունքն իր համար:

Մեր յերկրում բոլորն ունեն կրթության իրավունք, ուստի բոլորը պարտավոր են սովորել լավ ու գերազանց:

Գառ. խմբագիր՝ Հրաչյա Կոթողյան
Տեխ. խմբագիր՝ Ան. Գասպարյան
Սրբազրիչ՝ Թ. Հովակիմյան

Գրավիտի լիազոր՝ Հրատ. 4205.

Գառվեր 1195. Տիւրաժ 1500.

Թուղթ 72×105 . Տպագրական 1 մամուլ.

Մեկ մամուլում 15,360 նիշ Հեղինակային $1\frac{1}{2}$ մամուլ

Հանձնված և արտագրության 11 նոյեմբերի 37 թ.

Ստորագրված և տպագրության 23 փետրվարի 38 թ.

Գինը 50 կոպ.

Պատկերատի 1 տպարան, Յերեան, Լենինի փող. 65

ԳԱՍ Հիմնարար Գիտ. Գրադ.

FL0038847

7766 50 4

(034)

174

A $\frac{I}{3876}$

Право образования
Гиз Арм. ССР, Ереван, 1988 г.